

Kazakistan Cumhurbaşkanı Ekselansları Nursultan NAZARBAYEV’den Ulusa Sesleniş: Büyük Bozkır’ın Yedi Özelliği

Aktarma Metin

Geliş Tarihi / Received: Aralık / December 2018

Kabul Tarihi / Accepted: Şubat / February 2019

Mekân her şeyin, zaman tüm olayların ölçüsüdür. *Mekân ile zamanın kesiştiği yerde millî tarih başlar.* Bu, sıradan bir özdeyiş değildir.

Almanların, İtalyanların ya da Hindistanlıların geçmişini incelediğimizde, haklı olarak onların binlerce yılı kapsayan tarihlerindeki büyük başarıları ile yaşadıkları topraklar arasındaki bağlantıyla ilgili soruların meydana gelmesi doğaldır. Tabii ki, Eski Roma günümüzdeki İtalya değildir, ancak İtalyanlar kendilerinin tarihî kökleriyle övünürler. Eski Gotlar ile günümüzdeki Almanlar da bir değildir, ancak onlar da Almanya’nın tarihî mirasının bir parçasıdır. Çok sayıda etnik topluluktan oluşan Eski Hindistan ile günümüzdeki Hintlileri -tarihin kesintisiz akışında- gelişimini sürdürmekte olan özgün bir uygarlık olarak incelemek mümkündür.

Bu, tarihe karşı sergilenen doğru yaklaşım olmakla birlikte köklerimizi tanımaya, millî tarihimizi derinden inceleyerek çözülmemiş düğümlerini aydınlatmaya imkân sağlar.

Kazakistan tarihi de ayrı ayrı parçalar halinde değil, çağdaş bilimin yöntemleriyle bütün olarak anlaşılmalıdır. Bunun için net delillerimiz de mevcuttur.

Birinci olarak katkılarında daha sonra söz edilecek Protodevlet Birliklerinin büyük bir kısmı bugünkü Kazakistan topraklarında kurulup Kazak milletinin etnik kökeninin temel unsurlarını oluşturmuştur.

İkinci olarak sözünü edeceğimiz önemli kültürel başarılar bozkırlara dışarıdan gelmedi, aksine, büyük bir kısmı bizim topraklarımızda icat edildi ve daha sonra Batı ile Doğu’ya, Güney ile Kuzey’e yayıldı.

Üçüncü olarak son yıllarda bulunan tarihî abideler atalarımızın kendi dönemlerindeki en ileri ve en iyi teknolojik yeniliklerle doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu abideler dünya tarihindeki Büyük Bozkır'ın önemine farklı bakmamızı sağlamaktadır.

Kazaklar arasındaki bazı boy isimleri "Kazak" etnoniminden çok daha önce ortaya çıkmıştır. Bütün bunlar millî tarihimizin bugüne kadar söylenegelen dönemden çok öncelere dayandığına işaret eder. Avrupa merkezli bakış açısı, Sakalar ile Hunların ve Eski Türk boylarının milletimizin tarihî kökeninin ayrılmaz bir parçası olduğu olgusunu görmemizi engellemiştir.

Bununla birlikte burada üzerinde duracağımız konu, uzun zamandan beri yaşamlarını topraklarımızda sürdüren etnik gruplar için ortak olan Kazakistan tarihidir. Bu tarih, farklı etnik grup temsilcilerinin katkıda buldukları ortak bir tarihtir.

Bugün tarihimiz, olumlu bakış açısına ihtiyaç duymaktadır. Ancak herhangi bir tarihî olay, öznel ve konjonktürel bakış açısıyla aydınlatılmamalıdır. Beyaz ile siyah birbirinden ayrı düşünülemez. İki birlikte hem bireyin hem bütün bir halkın hayatına özel bir renk katar. Tarihimizde kaygı dolu sayfalar ile trajediler, şiddetli savaşlar ve çatışmalar, tehlikeli deneyler ile siyasi sürgünler yaşandı. Bunu unutamayız, unutmamalıyız. Çok yönlü ve hacimli tarihimizi doğru algılayıp kabul etmemiz gerek.

Niyetimiz diğer halkların rolünü küçümsemek suretiyle kendimizi yüceltmek değildir. *En önemlisi net bilimsel olgu ve verilere dayanarak küresel tarihteki rolümüzü soğukkanlı ve objektif bir biçimde algılamaktır.*

Büyük Bozkır'ın yedi özelliği nedir?

1. Millî Tarihteki Mekân ve Zaman

Topraklarımızın maddi kültüre ait birçok eşyanın meydana geldiği bir yer olduğunu söylersek abartmış olmayız. Günümüzdeki modern toplum hayatının ayrılmaz parçası hâline gelen birçok eşya, o dönemde bizim topraklarda üretilmiştir. Büyük bozkırda yaşayan insanlar, gelişimleri sırasında birçok teknik keşifler yaparak daha önce kullanılmayan yeni aletler üretmişlerdir. İnsanoğlu bunları dünyanın dört bir yanında hâlen kullanmaktadır. *Eski vakayinameler bugünkü Kazakların atalarının uçsuz bucaksız Avrasya kıtasındaki siyasi ve ekonomik tarihin yönünü defalarca değiştirdiğini kaydetmektedir.*

1. Ata Binme Kültürü

Tarihten bilindiği gibi ata binme kültürü ile at yetiştiriciliği bütün dünyaya Büyük Bozkır'dan yayılmıştır.

Ülkemizin kuzey bölgesindeki eneolit devrine ait Botay Obasında yapılan *kazı çalışmaları, atın ilk defa günümüz Kazakistan topraklarında evcilleştirildiğini ispatlamıştır.*

Atalarımız atı evcilleştirmekle kendi devri için büyük bir üstünlük kazanmış, küresel açıdan ise günlük hayat ve askerî alanda eşi benzeri görülmemiş ihtilal yapmışlardır.

Atın evcilleştirilmesi ata binme kültürüne temel atmış; yay, mızrak veya kılıç kuşanmış süvari ise tarih sahnesine göçebelerin kurduğu büyük imparatorlukların çıktığı dönemin sembolü hâline gelmiştir.

Bayraklı süvari resmi, kahramanlar devrinin en çok bilinen belirtkesidir. Aynı zamanda binicilik kültürüyle ilişkili ortaya çıkan göçebeliler dünyasına ait bir “kültür kodudur”.

Otomobil motorlarının gücü, hâlen beygir gücüyle ölçülür. Bu eski gelenek, süvarilerin cihanda üstünlük kurduğu büyük devre duyulan saygının bir işaretidir.

Biz, Eski Kazak topraklarından dünyanın dört bir yanına yayılan bu büyük teknoloji ihtilalinin meyvesini insanlığın XIX. yüzyıla kadar kullandığını unutmamalıyız.

Çağdaş kıyafetler tarihi, Bozkır Medeniyeti'nin eski dönemlerine kadar iner. At binme kültürü süvari için uygun kıyafet tarzını yaratmıştır. Atalarımız atın üzerinde rahat edebilmek için kıyafetleri ilk defa alt ve üst olarak ikiye ayırmıştır. Böylece pantolonların ilk modeli ortaya çıkmıştır.

Bu, süvarilere ata binerken ve atın üzerinde savaşırken engelsiz hareket etme imkânı sağlamıştır. Bozkır sakinleri pantolonları deri, keçe, yün, keten ve kenevirde dikmişlerdir. Binlerce yıl geçmesine rağmen pantolonda bir değişiklik yaşanmadı. Kazı çalışmaları sırasında bulunan eski pantolonların bugünkü pantolonlardan da hiçbir farkı yoktur.

Bununla birlikte günümüzdeki bütün çizme türlerinin göçebelere at binerken giydikleri ökçeli yumuşak çizmelerin “varisleri” olduğu bilinir.

Yaşamlarının büyük bir kısmını at sırtında geçiren göçebeler, ata daha serbest binmek için yüksek eyer ve üzeniyi icat etmiştir. Bu icat, biniciye at üzerinde sağlam oturmayı ve hızlı hareket sırasında bile elindeki silahı hiç zorlanmadan ve etkili bir şekilde kullanmasına yardımcı olmuştur.

Atalarımız at sırtında, atıcılığı da iyice geliştirmiştir. Buna bağlı olarak yayın yapısı da değişmiş; terkipli, kullanışlı ve güçlü hâle gelmiştir. Oklara, zırhları delik deşik eden metal ok ucu ile kuş tüyü eklenmiştir.

Kazakistan topraklarında yaşayan Türk boylarının icat ettiği yeni bir teknolojik gelişmelerin biri de kılıçtır. Kılıcı özel yapan, ok gibi düz veya eğrice yüzüdür. Bu silah en önemli ve yaygın hâle gelen savaş aracı olmuştur.

Binici ile bindiği atı korumak için kullanılan zırhı da ilk defa bizim ecdadımız icat etmiştir. Avrasya göçebelere önemli askerî icadı olarak kabul edilen zırhlı süvari bu şekilde ortaya çıkmıştır. Süvarinin MÖ I. bin yıllık ile miladi I. yüzyıl arasındaki evrimi, ateşli silah icat edilip geniş kitlelerce kullanıma girene kadarki uzun bir sürede göçebelere askerî üstünlük sağlayan ağır zırhlı süvarinin ortaya çıkmasında da etkili olmuştur.

2. Büyük Bozkırdaki Eski Madencilik

Metal üretimi ile ilgili yöntemler, yeni bir tarihî dönemi başlatıp insanlığın gelişim seyrini tamamıyla değiştirmiştir. Çeşitli metal türleriyle zengin Kazak toprakları ilk maden merkezlerinden biridir. *Eski dönemlerde bile Kazakistan'ın merkezinde, kuzey ve doğu bölgelerinde maden ocakları ortaya çıkmış; bronz, bakır, kurşun, demir, gümüş ve altın eritmeye başlanmıştır.*

Ecdadımız yeni ve sağlam metalleri üretme işini geliştirerek teknolojik açıdan ilerlemesine zemin hazırlamıştır. Kazı çalışmaları sırasında gün ışığına çıkarılan metal eritme ocakları, el yapımı süs eşyaları, günlük yaşamda kullanılan eşyalar ve silahlar buna delalet eder. Bunların tümü eski dönemlerde topraklarımızdaki bozkır medeniyetinin teknolojik açıdan ne kadar gelişmiş olduğunu göstermektedir.

3. Hayvan Stili

Atalarımız yaşantılarını çevreyle uyumlu bir şekilde sürdürerek kendilerini doğanın ayrılmaz bir parçası olarak görmüşlerdir. Bu kaide Büyük Bozkır halklarının dünya görüşü ile değerlerini oluşturmuştur. Kendine özgü yazı ve mitolojiye sahip Eski Kazakistan sakinleri yüksek kültür taşıyıcılarıdır.

Hayvan stili sanatı onların mirasının en parlak örneği, sanat zevki ile manevi zenginliğinin bir yansıması olarak karşımıza çıkar. Hayvan resmi ile figürlerinin günlük yaşantıda kullanılması, insan ile doğa arasındaki karşılıklı ilişkinin sembolü olmakla birlikte, göçebelerin maneviyatının yönünü de belirlemiştir.

Onlar yırtıcı hayvanların, daha çok kedigillerin resmini kullanmışlardır. Bağımsız Kazakistan'ın sembollerinden birinin yerel hayvanlar dünyasında ender rastlanan ve soylu siması bulunan kar parsı olması da bir tesadüf değildir.

Bu bağlamda hayvan stili, atalarımızın yüksek düzey üretim becerilerine sahip olduğunu gösterir. *Onlar ahşap işlemeciliği ile metal kullanma tekniklerini, bakır ve bronz eritme ve dökme, varak altın hazırlama yöntemlerini iyi bilmişlerdir.*

Genel olarak *hayvan stili* fenomeni dünya sanatında elde edilen yüksek başarılarından biridir.

4. Altın Adam

Kazakistan'ın Esik Kurganı'nda 1969 yılında bulunan ve bilim insanlarının Kazakistanlı Tutankamon ismini verdikleri ve dünya bilim çevresinde sansasyon yaratan Altın Adam, köklerimize ve tarihimize yeni açıdan bakmamızı sağlamıştır.

Bu asker bize birçok sırrın kapılarını aralamış, atalarımızın bizi hayretler içinde bırakan yüksek düzeyde sanat eserlerini yarattıklarını göstermiştir. Askerin altın kaplı elbiseleri, eski ustaların altın işleme tekniğini iyi kavradıklarına işaret etmekle birlikte, Bozkır medeniyetinin gücü ile estetiğini yansıtan zengin mitolojiye de sahip olduklarını sergilemektedir.

Bozkır halkı kendi önderlerini bu şekilde yüceltmış ve güneş gibi ilahi bir kudret olarak görmüştür. Mezardaki görkemli eşyalar bize atalarımızın entelektüel geleneklerini tanıtmaktadır. *Askerin yanında bulunan bir gümüş kâsede oyularak yazılan yazılar mevcuttur. Bunlar Orta Asya topraklarında bulunan en eski yazı türüdür.*

5. Türk Dünyasının Beşiği

Altay'ın Kazak ve diğer Avrasya halkları tarihinde mühim bir yeri bulunmaktadır. Adı geçen yüksek dağlar asırlardır sadece Kazakistan topraklarının tacı değil, tüm Türk Dünyası'nın beşiği sayılmaktadır. Tam bu bölgede milattan sonraki bin yılın ortalarında Türk Dünyası meydana gelip Büyük Bozkır'ın kucaklarında yeni bir dönem başlamıştır.

Tarih ile coğrafya, Türk devletleri ile büyük göçebe imparatorlukları devamlılığının özel bir modelini oluşturmuştur. Bu devletler uzun yıllar boyunca birbiri yerine geçip Orta Çağ Kazakistan topraklarının ekonomik, siyasi ve kültürel yaşamında silinmez izler bırakmıştır.

Koca mekânı kullanmasını iyi bilen Türkler, uçsuz bucaksız bozkırda göçebe ve yerleşik medeniyetin kendine has örneklerini meydana getirip sanat ile bilimin ve ticaretin

merkezine dönüşen Orta Çağ kentlerinin gelişmesinde etkili olmuşlardır. Sözgelimi, Orta Çağ'daki Otırar kenti dünya uygarlığının büyük düşünürlerinden biri Ebu Nasr El Farabi'yi dünyaya getirirken, Türk halklarının manevi önderlerinden biri Hoca Ahmet Yesevi, Türkistan kentinde yaşam sürüp halkı aydınlatmıştır.

6. Büyük İpek Yolu

Ülkemizin coğrafi açıdan özel konuma sahip olması, başka bir deyişle Avrasya kıtasının merkezinde yerleşmiş bulunması, eskiden çeşitli devletlerle medeniyetler arasında transit “koridorun” oluşmasına neden olmuş ve zamanla sözkonusu karayolları Büyük Avrasya'nın doğusu ile batısı, kuzeyi ile güneyi arasındaki ticaret ve kültür ilişkilerine hizmet eden Büyük İpek Yolu'nu oluşturan kıtalararası yollara dönüşmüştür.

Bu yol, milletler arasındaki küresel ticaret alışverişi ile entelektüel işbirliğinin tesis edilerek gelişmesi için sağlam bir platform olmuştur.

Kervanyollarını eksiksiz bir şekilde düzenleyip güvenliğini sağlayan Büyük Bozkır halkı, eskiçağ ve ortaçağdaki ticaret ilişkilerinin çok önemli ve temel aracı sayılmıştır. Bozkır kuşağı ise Çin, Hint, Fars, Akdeniz, Ortadoğu ve Slav medeniyetleri arasındaki iletişimi sağlamıştır.

Büyük İpek Yolu, alan bakımından, oluştuğu ilk anlardan itibaren Türk imparatorluklarının topraklarını kapsamıştır. Orta Avrasya'daki Türk hâkimiyeti döneminde Büyük İpek Yolu, gelişmenin doruğuna çıkıp uluslararası çapta ekonomiyi kalkındırmaya ve kültürü geliştirmeye yardımcı olmuştur.

7. Kazakistan, Elma ile Lalenin Vatanıdır.

Yüksek Aladağ eteklerinin elma ile lalenin ana vatanı olduğu bilimsel açıdan ispatlanmış bulunmaktadır. Yabanî olmakla birlikte tüm dünya için birer özel yere sahip bu bitkiler, buralarda çiçek açıp dünyaya dağılmıştır. Kazakistan,

günümüzde de dünyadaki elmaların atası Sievers elmasının anavatanı sayılır. Dünyanın en yaygın meyvesini dünyaya armağan eden işte bu cinstir. *Hepimizin bildiği elma, bizdeki elmanın genetik bir çeşididir. O, Kazakistan topraklarındaki İle Aladağı (Trans-İli Aladağı) eteklerinden, Büyük İpek Yolu'nun eski güzergâhı üzerinden önce Akdeniz'e, ardından tüm dünyaya yayılmıştır. Ülkemizin güneyindeki en güzel şehirlerden biri, bu meşhur meyvenin derin tarihinin bir temsili olarak Almatı adını almıştır.*

Kazakistan topraklarındaki Şu havzası ve İle dağlarının eteklerinde hâlâ yerel bitki dünyasının incisi sayılan Regel lalelerinin ilk hallerine rastlamak mümkündür. Bu güzel bitkiler ülkemiz topraklarındaki Tanrı Dağlarının etekleri ile kurak bozkırın kesiştiği kısımlarda yetişmiştir. Kazak topraklarındaki bu kadar sıradan, ama çok da güzel çiçekler, güzellikleriyle pek çok milletin kalbini çalarak yavaş yavaş tüm dünyaya yayılmıştır.

Günümüzde dünyada 3.000'den fazla lale çeşidinin bulunduğu bilinmektedir. Onların çoğu bizim bozkır lalesinin “nesli”dir. Bugün Kazakistan'da lalenin 35 çeşidi yetişir.

* * *

II. Tarih Bilincini Yenileme

Gündeme getirilen konular, inceden inceye akıl eleğinden geçirmeyi, derinden incelemeyi isteyen konulardır. Aynı zamanda da dünya görüşümüzün, milletimizin geçmişi ile bugününün, geleceğinin temelleriyle doğrudan ilişkili konulardır.

Bu yöndeki çalışmalara birkaç büyük proje ile başlamanın mümkün olacağı kanaatindeyim.

1. Arşiv 2025

Bağımsızlık yıllarında milletimizin geçmişiyle ilgili pek çok kapsamlı araştırma çalışmaları yapıldı. Ülkemizin tarihi vakayinamesindeki boşlukları doldurmaya katkılar sağlayan

“Kültürel Miras” programı başarılı bir şekilde gerçekleştirildi. Ancak atalarımızın yaşamları ve mükemmel uygarlıklarıyla ilgili pek çok kaynak belge hâlâ bilim dünyasına sunulmamıştır. Onlar dünya arşivlerinde arayıcısı ile araştırmacısını beklemektedir.

Bundan dolayı eski devirlerden günümüze kadarki dönemlerle ilgili belgeleri bulunduran tüm yerli ve yabancı arşivlerde büyük araştırmalar yapmak için “*Arşiv 2025*” adlı yedi yıllık proje gerçekleştirilmeyi uygun buluyorum.

Adı geçen arşivi hayata geçirme sırasında tarih, kaynak ve kültür araştırmacılarından oluşacak özel grupların yerli ve yabancı büyük arşivlerle düzenli ve uzun süreli etkileşimde bulunarak araştırma yapmaya çok önem vermeleri gerekecektir.

Ne bakımdan olursa olsun, bu önemli çalışma, devlet hesabından yapılacak “akademik turizme” dönüşmemelidir. Arşiv kaynaklarını toplamakla sınırlı kalmayıp, ilgili tüm araştırmacılar ile geniş kitle için ulaşılabilir olmasını sağlamak amacıyla hızlı bir şekilde dijital formata geçirmek gerekmektedir.

Tarihiyle gurur duyma, vatanseverlik duyguları ilkokullardan başlayarak aşılanmalıdır. Bu bağlamda ilk ve ortaokullarda, liselerde ve bölgelerdeki ülke coğrafyası müzeleri nezdinde *tarihî ve arkeolojik faaliyetlerde bulunmak* önemlidir. Millî tarihi zihinlere yerleştirme, tüm Kazakistanlılarda kendi kökenleriyle ilgili ortaklık duygusunu oluşturacaktır.

2. Büyük Bozkırın Büyük İsimleri

Tarihî süreçler genelde insan zihninde kişileştirme niteliği kazanır. Pek çok millet kendi ülkesinin özel elçisi gibi olan büyük atalarıyla gurur duyar.

Örneğin, eski devirlerdeki Tutankamon, Konfüçyüs, Büyük İskender, Shakespeare, Goethe, Puşkin ve George Washington gibi dünyaca ünlü şahsiyetler, artık “kendi ülkelerinin” paha biçilmez sembolik sermayesi sayıldıkları gibi o ülkelerin uluslararası topluluktaki olumlu imajını oluşturmaktadır.

Büyük Bozkır; El Farabi ile Yesevî, Kültegin ile Beybars, Tavke ile Abılay, Kenesarı ile Abay ve daha pek çok büyük şahsiyetleri dünyaya getirmiştir.

Bu yüzden bizim ilk olarak, ünlü tarihî şahsiyetlerimiz ile onların başarıları onuruna açık havada, anıt ve heykellerin yer alacağı “*Büyük Bozkırın Büyük İsimleri*” adlı eğitici ve bilgilendirici ansiklopedik bir park açmamız gerekir.

İkinci olarak, devletin siparişi üzerine edebiyat, müzik ve tiyatro alanlarındaki, resim sanatındaki büyük düşünürlerin, şairlerin ve hükümdarların resimlerini bulunduracak bir galeri açılmalıdır.

Burada klasik biçimden ziyade alternatif gençlik sanatının yaratıcı potansiyelini kullanmak çok önemlidir. Bu işe sadece yerli değil, yabancı ustalarla sanat gruplarını da çekmek yerinde olacaktır.

Üçüncü olarak, ülkemizin tarihî dönemlerini genişçe kapsayacak ve hem bilimsel hem geniş kitleye hitap edecek “*Büyük Bozkır Şahsiyetleri*” adlı seriler yayımlayıp dağıtma çalışmalarını düzene sokmak ve canlandırmak gerekir.

Bu yönde Kazakistanlı bilim insanları ile yabancı uzmanlardan oluşacak uluslararası çok yönlü bir grup kurmak mümkündür. Bunun sonucunda bizim kahramanlarımızın yaşamları ile çalışmaları sadece kendi ülke halkımız tarafından değil, yabancı ülkelerin halkları tarafından da bilinecektir.

3. Türk Dünyası'nın Kökeni

Kazakistan, tüm Türk halklarının kutsal baba yurdudur. Kazakların bugünkü engin bozkırından dünyanın pek çok yerine dağılan Türk kökenli tayfalarla halklar, diğer ülkelerle bölgelerin tarihî süreçlerine önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Bununla ilgili olarak “*Türk Uygarlığı: Kökenden Bugüne*” adlı projeyi ele almak gerekmektedir. Bu proje çerçevesinde 2019 yılında Astana'da Dünya Türkologlar Kongresi ve çeşitli ülke müzelerinin eserleri ile Türk yadigârlarının

sergileneceği *Türk Halkları Kültür Günleri* düzenlenmelidir. Ayrıca Kazakistan'ın öncülüğünde Vikipedi misali, Türk halklarına ortak eserlerin bulunacağı çevrim içi kütüphane açmak önemlidir.

Bunların yanı sıra yeni eyalet merkezi olarak Türkistan'ı geliştirme sürecinde şehrin uluslararası arenadaki saygınlığını arttırma çabası gösterilmelidir.

Kazakistan'ın kadim başkenti, sadece halkımızın manevi merkezi değil, aynı zamanda tüm Türk Dünyası için kutsal bir mekân sayılır.

4. Büyük Bozkırın Eski Sanat ve Teknoloji Müzesi

“Büyük Bozkır” adlı eski sanat ve teknoloji müzesini açma imkânımız mevcuttur. Bu müzede başarılı sanat ve teknoloji örnekleri niteliğindeki hayvan figürü tarzında yapılan eserleri, “Altın Adam”ın tüm ziyneti, atları evcilleştirilme ve madenciliği geliştirmeye ilgili, silah ve araç gereçleri hazırlama süreciyle ilgili eşyalarla diğer yadigârları toplamak mümkündür. Orada Kazakistan topraklarından bulunan değerli arkeolojik anıtlar ve arkeolojik yapı eserleri sergilenecektir. Bu eşyalar, tarihî devirlerin belirli dönemlerindeki çeşitli ekonomi dallarının gelişme süreçlerini gözler önüne sermelidir.

Bununla birlikte *“Büyük Bozkırın Büyük Uygarlıkları” adlı ulusal tarihî rekonstrüksiyon kulübünü* kurarak kulüp çerçevesinde Astana'da ve Kazakistan'ın çeşitli bölgelerinde eski Saka, Hun, büyük Türk kağanlıkları devri ile diğer konular üzerine festivaller düzenlemek mümkündür. Konuya ilgi duyan insanlar davet edilip konuyla ilgili çalışmalar aynı anda yürütülebilir.

Eski Otrar şehrinin evleri ile sokaklarını, sosyal mekânlarını, su borularını, şehir kalesi duvarları ile başka kimi yerlerini restore edecek turistik proje de ilgi çekecek bir proje olacaktır.

Bu bağlamda eğitime ve turizmi geliştirmeye çok önem verilmelidir.

5. Bin Yıllık Bozkır Folkloru ile Müziği

Bu proje çerçevesinde “*Bozkır Folkloru Antolojisi*” yapmak gerekir. Burada Büyük Bozkır mirasçılarının geçen bin yıldaki halk edebiyatının masal, efsane, menkıbe, hikâye ve destan gibi ürünleri bir araya getirilmelidir.

Ayrıca “*Büyük Bozkırın Eski Ezgileri*” adı verilecek kopuz, dombıra, kaval/sıbzıgı, sazısnay ve diğer geleneksel Kazak müzik aletleriyle icra edilen önemli eserlerin antolojisi yayımlanmalıdır.

Büyük Bozkır'ın folkloru ile müziği, yeni dijital formatta yeniden hayat bulmalıdır. Bu projelerin göçebelerin zengin mirasını sadece düzenli olarak toplayacak değil, aynı zamanda önemini arttıracak yerli ve yabancı profesyonel uzmanlar tarafından gerçekleştirilmesi önemlidir.

Medeniyetimizin temel konuları, kahramanları ve ezgileri sınır tanımaz. O nedenle bunları düzenli bir biçimde araştırmak, tüm Orta Avrasya'ya ve dünyaya tanıtmak gerekmektedir.

Sözlü edebiyat ve müzik geleneğini modernleştirme sürecinde günümüzün okuyucuları ile dinleyicileri için anlaşılır olmasına dikkat edilmelidir.

Bunu yaparken eski sözler ile metinleri resimlerle birlikte vermek, görsel olarak kısa film biçiminde sunmak mümkündür. Müzik sesleriyle ezgiler, sadece otantik aletlerle değil, onların çağdaş elektronik örnekleriyle de çalınabiliyor.

Ayrıca folklor geleneğinin ortak tarihî temellerini araştırmak için Kazakistan'ın çeşitli bölgeleri ile farklı ülkelere araştırma ve keşif gezileri düzenlemek gerekmektedir.

6. Tarihin Sinema Sanatı ile Televizyona Yansması

Günümüzde yaşayan halkların tarihî hafızasında ve tarihi algılamasında sinema sanatının özel bir yeri bulunur. Genel olarak insan zihni için önemli bilimsel çalışmalardaki görsel kaynaklardan ziyade film kahramanları çok daha önemlidir.

Bu yüzden çok hızlı bir şekilde Kazakistan'ın uygarlık tarihinin kesintisiz gelişmesini gösterecek *belgeseller, filmler, diziler çekme* işi ele alınmalıdır.

Bahis konusu projeler kapsamlı uluslararası işbirliği çerçevesinde yerli ve yabancı başarılı film yöneticileri, yapımcıları, senaryocuları, sanatçıları ile sinema sanayisinin diğer uzmanlarının yardımlarıyla gerçekleştirilmelidir.

Macera ve melodram türlerinin yanı sıra, seyirciler tarafından çok tutulan bilim kurgu ve aksiyon filmlerinin de unsurlarını katarak yeni tarihî sinema ve televizyon ürünleri çekmek gerekmektedir.

Ama hedef için Büyük Bozkırın zengin mitolojisini ve folklor ürünlerini kullanmak mümkündür.

Millî kahramanları model alma geleneğini oluşturmayı sağlayacak kaliteli çocuk filmleri ile çizgi filmlere çok ihtiyaç duyan genç neslin zevk ve istekleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Şanlı-şöhretli atalarımız, düşüncülerimizle devlet yöneticilerimiz, sadece Kazakistan'da değil, tüm dünyada tanınmaya layık şahsiyetlerdir.

Sonuç

Bundan bir buçuk yıl önce “Geleceğe Yön: Manevi Yenilenme” adlı program nitelikli makalem yayımlanmıştı.

Yukarıda sözünü ettiğim projeleri “Manevi Yenilenme” programının devamı olarak değerlendirmekteyim.

“Manevi Yenilenme” programının yeni unsurları, atalarımızın yüzlerce yıllık mirasını dijital medeniyet ortamında anlaşılır ve talep edilir olmasını sağlayıp canlanmasına imkân sunacaktır.

Öz tarihini bilen, ona değer verip onunla gurur duyan halkın geleceğinin aydın olacağından eminim. *Geçmişiyile gurur duyup bugününün değerini bilmek ve geleceğe olumlu bakmak, ülkemiz başarısının güvencesidir.*

Aktaran: Dr. Timur KOZYREV
Uluslararası Türk Akademisi Uzmanı
Astana-Kazakistan